

به‌ناوی خوای به‌خشنده و میهره‌بان

هه‌ریمی کوردستانی عێراق

سه‌رۆکایه‌تی هه‌ریم

سه‌رۆک

به‌ناوی گه‌نه‌وه

ب‌پ‌یار

ژماره (٢٩) سالی ٢٠٠٧

یاسای وه‌زاره‌تی داد له هه‌ریمی کوردستان - عێراق

به پیتی ئه‌و ده‌سه‌لاته‌ی له ب‌رگه‌ی (١) ی مادده‌ی (١٠) ی یاسای سه‌رۆکایه‌تی هه‌ریمی کوردستان - عێراق ی ژماره (١) ی سالی ٢٠٠٥ ی هه‌موارکراو به یاسای ژماره (٢) سالی ٢٠٠٦ پ‌یتمان دراوه‌و، به پالپشتی ئه‌و یاساکارییه‌و پ‌یداچونه‌وه‌یه‌ی ئه‌نجومه‌نی ن‌یشتمانی کوردستان - عێراق کردویه‌تی ب‌ریارماندا به ده‌رکردنی:

یاسای ژماره (١٣) ی سالی ٢٠٠٧

یاسای وه‌زاره‌تی داد له هه‌ریمی کوردستان - عێراق

مادده‌ی یه‌که‌م:

مه‌به‌ست له‌م زاراوانه‌ی خواره‌وه، ماناکانی به‌رامبه‌ریانه بۆ مه‌به‌ستی ئه‌م یاسایه:

یه‌که‌م : هه‌ریم : هه‌ریمی کوردستان - عێراق.

دووه‌م : وه‌زاره‌ت : وه‌زاره‌تی دادی هه‌ریم.

سێیه‌م : وه‌زیر : وه‌زیری دادی هه‌ریم .

چواره‌م : ب‌ریکاری وه‌زاره‌ت : ب‌ریکاری وه‌زاره‌تی داد.

پ‌ینجه‌م : ئه‌نجومه‌ن : ئه‌نجومه‌نی وه‌زاره‌تی داد.

ئامانج و ئه‌رکه‌کانی وه‌زاره‌ت

مادده‌ی دووه‌م:

یه‌که‌م : ئامانجی وه‌زاره‌ت به‌دییه‌تانی دادپه‌روه‌رییه له هه‌ریم و پاراستنی مافی هاوولاتیانه له ر‌یگه‌ی ج‌یبه‌ج‌ی کردن و ئاماده‌کردنی یاساکان و پ‌یزگرتن له ناوه‌رۆکه‌کانیان به جۆرێکی وا به‌رگری له مافی مرۆف بکات و له‌گه‌ڵ ج‌ارنامه‌ی گه‌ردوونی مافی مرۆف و عهد و په‌یمانانه ن‌یوده‌وله‌تییه به‌یوه‌ندیداره‌کان پ‌ییه‌وه بگونجی.

دووه‌م : وه‌زاره‌ت بۆ به‌دییه‌تانی ئامانجه‌کانی ئه‌م ئه‌رکانه ده‌گرێته ئه‌ستۆ:

١- به یاسا کردن و سه‌یرکردنی ناکۆکییه کارگ‌ێری و دادوه‌ریه‌کان و ده‌سته‌به‌رکردنی یه‌ک‌یتی یاساکاریی و ده‌رب‌پ‌ینی بیرورا له‌باره‌ی کاروباری یاسایی بۆ کوردستانی عێراق و ده‌زگاکانی.

- ٢- تۆمارکردنی تهسهروفی خانوبه ره و حوکمهکانی دادوهیری له باره ی مافی عهقاری و پیکهستن و بههیز کردنی تهسهروفی یاسایی و چهسپاندنی ئه و مافانه ی لایه وه دروست دهبن و سیفته ی فهرمیان بخریته سهه.
- ٣- چاودییری کردنی کاروباری ناکامان له پوو ی کۆمه لایه تی و پۆشنبیری و پهروه ده بی و مرۆقایه تی وه به هه ماهه نگی کردن له گه ل لایه نه په یوه ندیداره کاندای.
- ٤- پاراستنی دهسکه وتهکانی مافهکانی هه ریم و مافی هاوولاتیان و ئاسانکاری کردنی ریکاری جیبه جی کردنی حوکمهکان و بریارهکان.
- ٥- ئاماده کردنی پلانی تایبهت به وهزارهت و بهدوداچوونی جیبه جی کردنه که ی.
- ٦- ده رکرن و بلاوکردنه وه و دابه شکردنی رۆژنامه ی فه رمی (وهقایی کوردستان) به هه ردوو زمانی کوردی و عه ره بی بۆ دابین کردنی ئاگاداری فهرمانگه و دهزگاکانی هه ریم و هاوولاتیان له یاسا کارییه ده رچوه کاندای.
- ٧- ئاماده کردن و شیانندی دادوهه و ئه ندامانی داواکاری گشتی و کادییری یاسایی بۆ کارمه ندانی وهزارهت و فهرمانگه و دهزگاکانی دیکه ی هه ریم.
- ٨- پید اچوونه وه و وردبینی کردن و پشکنینی تۆمارهکانی وهزارهت و هه موو فهرمانگهکانی، بۆ دابین کردنی دادوهیری و دهسپاکی و شیاوی له جیبه جی کردنی کار و چالاکیهکانی دا.
- ٩- بهسینی کۆبوونه وه له گه ل دادوههکان به دادوههکانی دادگای ته مییز و کارمه ندانی فهرمانگهکانی دیکه ی داده وه، بۆ دهسته بهرکردنی به دیهینانی ئامانجهکانی وهزارهت.
- ١٠- هه ماهه نگی کردن له گه ل ئه نجومه نی دادوهیری و لایه نه په یوه ندیدارهکان به مه بهستی پیاده کردنی یاساکان و به دیهینانی دادپهروهیری و ئامانجهکانی وهزارهت.
- ١١- به شداریکردن له نر خاندنی یاسا کاری پیکراوهکان بۆ زانینی راده ی گونجانی له گه ل واقعی په ره سه ندوو و په یوه ندیی به مافی گشتی و بهرژه وه ندی کۆمه لگای کوردستانییه وه.
- ١٢- لیکۆلینه وه له دیارده کۆمه لایه تییه جیاوازهکان و به شداریکردن له چاودییری کردنی دیارده ی تاوانکردن و نا کۆکیهکان و چۆنیه تی چاره سه رکردنیان به هاوکاریکردن له گه ل فهرمانگهکانی دیکه ی په یوه ندیدار له هه ریمدا.
- ١٣- هاوکاری کردن له گه ل لایه نه دادیهکانی دهو له تی فیدرالی بۆ وهرگرتنه وه ی تاوانکاران و جیبه جیکردنی حوکم و بریارهکانی دادوهیری.

پیکهاتهکانی وهزارهت

ماده ی سییه م:

وهزارهت له م پیکهاتانه ی خواره وه پیکدی: -
 یه که م: وهزیر: سه رۆکی بالایی وهزارهت و بهرپه سه له کارهکانی و ئاراسته کردنی سیاسه تهکانی و سه ره رشتی و چاودییری کردنیان و به سه ره رشتی ئه ویش هه موو بریار و فهرمان و رینماییهکی

به هرچی په یوه ندى به ئه رکی وهزارهت و پیکهاته کانی و دهسه لات و هموو کاروباره یاسایی و هونه ریی و دارایی و کارگیری و ریکخستن وه هیه جیبه جی ده کرین به پیی حوکمه کانی یاسا و به پرسیشه به رامبه ر ئه نجومه نی وه زیران به و ناوه ی که ئه ندامیکی هاوکاره له و ئه نجومه نه دا و بوی هیه هندی له دهسه لات ه کانی بداته بریکاری وهزارهت یان به ریوه بهر گشتیه کان یا خود ئه وه ی به گونجاوی ده زانی له وهزارهت دا.

دووهم: بریکاری وهزارهت: یارمه تی وه زیر ددهات له ئاراسته کردنی وهزارهت و سه رپه رشتی کردنی کاروباری یاسایی و هونه ریی و دارایی و کارگیری و ریکخستن له چوارچیوه ی ئه و دهسه لات ه ی که له لایه ن وه زیره وه پیی دهری به مه رجیک بروننامه ی به رای ی زانکوی له یاسادا هه بیته و خاوه ن شاره زایی و کارامه یی بیته که له پانزده سال که متر نه بیته.

سییه م: نووسینگه ی وه زیر: فه رمانبه ری که به پله ی به ریوه بهر به ریوه ی دهبات که بروننامه ی به رای ی زانکوی له یاسا هه بیته و چه ند فه رمانبه ریکیش یاریده ی دده ن.

چواره م: نووسینگه ی بریکاری وهزارهت: فه رمانبه ری که به پله ی به ریوه بهر به ریوه ی دهبات که بروننامه ی به رای ی زانکوی له یاسا هه بیته و چه ند فه رمانبه ریکیش یاریده ی دده ن.

پینجه م: به ریوه به رایه تی گشتی داد: به ریوه به ریکی گشتی به ریوه ی دهبات که ده بی دادوه ر بیته و به لایه نی که م ده بی له سنفی دووه م بیته.

شه شه م: به ریوه به رایه تی گشتی په یمانگه ی دادوه ری: به ریوه به ریکی گشتی به ریوه ی دهبات که ده بی دادوه ر بی له سنفی یه که م.

ماده ی چواره م:

یه که م: ده زگا کانی داد له مانه پیکدی:

- ۱- ئه نجومه نی راویژکاری.
- ۲- دهسته ی سه رپه رشتی دادبی.
- ۳- داواکاری گشتی.
- ۴- به ریوه به رایه تی گشتی تو مارکردنی خانووبه ره.
- ۵- به ریوه به رایه تی گشتی فه رمانگه کانی داد: به ریوه به ریکی گشتی که بروننامه ی به رای ی زانکوی هه بیته له یاسا و خاوه ن شاره زایی و کارامه یی بیته به ریوه ی دهبات و ئه مانه ی خواره وه ی پیوه ی ده لکین:

أ- به ریوه به رایه تیه کانی جیبه جی کردن (تنفیث).

ب- فه رمانگه دادنووسیه کان.

ج- به ریوه به رایه تیه کانی چاودیری ناکامه کان.

د- به ریوه به رایه تی روژنامه ی فه رمی (وهقائعی کوردستان).

ئه ره شی فی پوژنامه ی وهقائعی کوردستان

دووهم: دهزگاكانی داد ئهرك و تايه بتمه نديه كانی خویان به پيی ياسا تايه تيه كانیان جیبه جی دهكهن به جۆریکی وا كه له گه ل حوكمه كانی ئه م ياسایه ناكۆك نه بن.

ماددهی پینجه م:

یه كه م: ئه نجومه نیک له وازاره ت پيی ده گوتری (ئه نجومه نی وهزاره تی داد) و له مانه پيی كدی:-

- ۱- وهزیر: سه رۆك.
- ۲- بریکاری وهزاره ت: ئه ندامه و له کاتی ئاماده نه بوونی وهزیر سه رۆکایه تی ئه نجومه ن ده کات.
- ۳- سه رۆکی ئه نجومه نی راویژکاری: ئه ندامه.
- ۴- سه رۆکی دهسته ی سه ره رشتی دادی: ئه ندامه.
- ۵- سه رۆکی داواکاری گشتی: ئه ندامه.
- ۶- به رپۆه به ری گشتی داد: ئه ندامه.
- ۷- به رپۆه به ری گشتی فه رمانگه كانی داد: ئه ندامه.
- ۸- به رپۆه به ری گشتی په یمانگه ی داد وه ری: ئه ندامه.
- ۹- به رپۆه به ری گشتی تۆمارکردنی خانوو به ره: ئه ندامه.

دووهم: ئه نجومه ن له مانگی کدا جارێک کۆبوونه وه یه کی ئاسایی ده به ستی و سه رۆك بۆی هه یه به شیوه یه کی ئاسایی داوا ی به ستنی بکات هه ر کاتی پيیستی به وه هه بوو.

سییه م: ئه نجومه ن به سه رۆکایه تی سه رۆك یان جیگره که ی له کاتی ئاماده نه بوونی و به ئاماده بوونی دوو له سه ر سیی ئه ندامان کۆده بیته وه و بریاره كانی به زۆرینه ی دهنگی ئه ندامه ئاماده بووه کان ده رده چی و له کاتی په کسانی بوونی دهنگه کان ئه و لایه نه په سه ند ده کری که سه رۆکی له گه لدا یه.

چاره م: ئه نجومه ن سه کرتی ریکی ده بی که بپوانامه ی به رای ی زانکۆی له یاسادا هه بی، کاروباری ئه نجومه ن ریک ده خات و خشته ی کاره کانی ئاماده ده کات و به ئه ندامه کانی راده گه یه نی و ئه و قه زیانه پوخت ده کاته وه که خراونه ته به رده می له گه ل گه یانندن بریاره کانی داو چه ند فه رمانبه ریک یاریده ی ده دن.

ماددهی شه شه م:

ئه نجومه ن ئه م کارانه ی خواره وه ده گرێته ئه ستۆ:-

یه كه م: دانانی سیاسه تی گشتی وهزاره ت و ده رخستنی ئامانجه کان و پلانی سالانه ی له به ر رۆشنایی حوكمه كانی ئه م ياسایه و ده ستنیشانکردنی بنه ما ياسایی و کارگیری و دارایی و ئابووری و هونه ری که ده یه وی له وهزاره تدا په ی ره و بکریت به جۆریکی وا سیاسه تی حوكمه تی هه ریم

ده ریبری و ئه وه ی www.mojkurdistan.com

به باشی دهزانی له راسپاردهکان له بارهیهوه پیشکەش بکات.

دووهم : ئامادهکردنی بودجهی وهزارهت و میلاکهکانی و پیشکەش کردنی ئه و راسپاردانهی به باشی دهزانی له بارهیهوه.

سییهم : پیکهتانی لیژنهیه میسهیهی یان کاتی له ناو ئەندامانی ئەنجومەن بۆ لیکۆلینهوه له پیشنیازەکان و ئەو کیشانەیه که ریگه له بهر دەم کاری دهزگاکانی وهزارهت و فهرمانگهکانی دهگرن یاخود بۆ ئەنجامدانی ههندی له و کارانهی که پێی سپێردراوه و لیکۆلینهوه له و کیشانەیه که وهزیر دهیان نێری.

چوارهم : لیکۆلینهوه له و پرۆژه یاسایانهی که وهزارهت به نیازه پیشنیازیان بکات.

ماددهی چهوتهم:

سه رۆکهکان و دادهورهکانی دادگای تیهه لچوونهوه (استئناف) له هه ریمدا له رووی کارگیری و ریکخستنهوه به وهزارهت ده به سترینهوه به مه به سستی هه ماههنگی و ریکخستی کاروباری کارگیری و دادگاگان و دهزگا دادیههکان ئەمهش به ریکهوتن له گه ل سهرۆکی ئەنجومەنی دادوهری ده کریت.

ماددهی ههشتهم:

وهزیری داد بۆی ههیه دادوهر ئینتیداب بکات به دادوهری ته مییزیشهوه بۆ سه رۆکایه تی یه کیک له دهزگاکانی وهزاره تی داد ئه ویش به ره زامه ندی سه رۆکی ئەنجومەنی دادوهری له هه ریمدا.

ماددهی نۆیهم:

یه که م: ئەرک و پسرپورایه تی پیکهاتهکانی وهزارهت به پێره و ده سنیشان ده کرین.
دووهم: وهزیر بۆی ههیه به ریه به رایه تی دیکه یان به ش یاخود هۆبهی وهزارهت له نوێ دابنێ یاخود لیک بدات یاخود هه لوه شینیته وه به پێی پنیوستی کارهکان له کاتی پنیوستدا.
سییهم: وهزیر بۆی ههیه رینماییه پنیوست بۆ ئاسانکاری جیه جیه کردنی حوکمهکانی ئەم یاسایه ده ربه چوینێ.

ماددهی دهیهم:

یاسای (وهزاره تی دادی هه ریمی کوردستان - عیراق) ی ژماره ۱۲ ی سالی ۱۹۹۲ و هه موارکراوهکانی هه لده و شپته وه و پێره و رینماییهکانی که به پێی ئەو یاسایه ده رچوون ده میننه وه به جۆرێک که له گه ل حوکمهکانی ئەم یاسایه ناکۆک نه بن تاکو ده رچواندنێ ئەوهی جیبیان ده گریته وه یان هه لوه شانندنه وه یان.

ماددهی یازدهم:

کار به هیچ دهقیکی یاسایی یان بریارێک ناکریت که له گهڵ حوکمهکانی ئەم یاسایه ناکۆک بێت.

ماددهی دوازدەم:

پێویسته له سەر ئەنجومهنی وهزیران و لایهنه په یوه ندیداره کان حوکمهکانی ئەم یاسایه جێبه جێ بکهن.

ماددهی سێزدەم:

ئەم یاسایه له رۆژی دهچوونیهوه جێبه جێ دهکریت و له رۆژنامهی فهرمی (وهقائعی کوردستان) بلاوه کریتتهوه.

مهسعود بارزانی**سه روکی ههریمی کوردستان - عیراق****ههولێر**

٥ / رهزبهه / ٢٧٠٧ کوردی

٢٧ / نهیلول / ٢٠٠٧ زاینی

١٥ / رهمهزان / ١٤٢٨ کۆچی

- هۆیه پێویستیهکانی دههچوواندنی ئەم یاسایه -

له پیناو پته وکردنی پرهنسیپی جیاکردنهوهی دهسهلاتهکان و سهربهخۆیی دادوهری ورێزگرتن له ماف وئازادیهکان و، به مهبهستی پێویستی په رهپیدانی دهزگاکانی داد سهبارته بهوهی که بهرپرسیهتی له ئەستۆ دایه بۆ بهدییهنانی دادوهری، بۆیه پێویستی وای خواست دووباره ههیکهلی وهزارهتی داد له سهه بنه مایهکی نوێ دابمهزێتتهوه تاکو بتوانی ئهركه یاسایی و دادیهکانی خۆی جێبه جێ بکات و کاری دادوهری لی جیابکاتهوه بهو ناوهی بهشیکه له دهسهلاتی جێبه جێ کردن له گهڵ دۆزینهوه جورێک له هه ماههنگی